

ГОРЕЛЕ СУ КУЋЕ ИСПОД ДРЕЖНИЧКЕ ГРАДИНЕ

Оног дана кад ое одиграла борба на Дрежничкој Градини устали смо рано да крешемо лист. Испели смо се на јове у једној удољници поред наших кућа. Петнаестак минута одатле налазио се партизаноки логор на Градини. Ови омо за то знали. Ишли смо у лошр, а и партизани оу долазили нашим кућама, чак су једном били на моби за жетву зоби. Ја сам већ био допола скресао једну јову кад ое зачу нека кукњава. Кад сам се окренуо на ону страну одакле је кукњава долазила, угледао сам људе у жандармеријској униформи. У том тренутку тукли су кундацима Драга Пауновића. Тукли су га душмански, а њего-ва жена Велиборка је заиомагала.

Мој брат и ја смо тада окочили са оних јова које смо кресали и потрчали кући. Тада чујемо Бранислава Радрвића како гласно виче: „Што дирате човека? Шта је крив?“. . . Бранислав је ишао према месту где су жандарми тукли Пауновића и успут ви-као како је он ратник са Солунског фронта, а тада је један од жан-дарма, говорећи доста исквареним српским језиком, довикнуо: „А, ти ои тај који је убио мог оца!“ Били су то шиптлрски жандарми. Ухватили су старог ратника Бранислава Радовића, почели га мал-третирати и псовати па му је затим један од њих опалио пушком у леђа. Бранислав се затетурао и пао. Све <ѿ то догађало у нашем дворишту па сам све лепо могао видети. Притрчала је моја мајка и питала га да ли је жив. Он је рекао да ће тешко остати жив, а баш тада је притрчао други жандарм и пушком га стао гађати у главу. Рекао је: „Е, чича, нећеш више!“

Све ое то догађало в'ршу брзо, тако да многе војединости ни-сам ни мотао видети. Сећам се да су после шиптарских жандармг у наше двориште стигли и српски жандарми. Они су говорили са-сеим чистим српским језиком. И они су наступали с пушкама, ш готовс, нису чинили таква зверства као о(ни претходни, али су п< кућама Јкупили све што може да се једе. У нашем врту су обрали све краставце и целу једну проју затечену у кући !су појели.

Тек после наиласка српских жандарма појавили су се немач ки војници са шлемовима на глави. Сви оу носили наперене ма шинке. Чим су дошли, почели <су да пале куће. Најпре су ударилт на кућу Бранислава Радовића, који је већ лежао мртав, грађевин од брвана су изрешетали митраљезом па су онда по брвнима пс

сули неку течност и запалили. После су одатле носили ватру и палили остале прађевине у Браисављевом дворишту. Све грађевине биле су под сламом и све су брзо и до темеља изшреле. Бранисављева жена је избежумљена трчала око грађевина, покушавала да истера стоку или извуче нешто од покућанства. Немци су тада заналили и сву сточну храну код Радовића. После су прешли и почели код наше куће да пале сламе, шашу из прошле године и другу еточну храну. Кад су пришли кући с намером да је запале, моја мајка се однекуд сетила и Немцима показала писмо мојега оца из заробљеништва. Погледали оу то нисмо и одустали од паљевине.

Док су Немци и жандарми тако малтретирали људе, лалили и пљачкали, започела је борба. Са венца на Градини најпре се огласио један пушкомитраљез и гађао је Немце преко наших кућа. Немци и жандарми су одмах одговорили ватром. Најпре су шиптарски жандарми појурили према венцу. Чуо сам како су Немци на њих тада нешто жестоко викали. За шиптароким жандармима Јзфили оу према врху Градине и орлеки жандарми, док су Немци у борбу улазили лаганије и пребацивали се војнички. После извесног времена сви су Зламаки уз шуму и цела Градина кључала је од борбе. Код наших кућа више није било ни Немаца ни жандарма. Остале су само заналне грађевине и више нико није ни покушавао да нешто гаси, пошто је ватра била све обухватила. Један шиптарски жандарм је при поласку из наше куће угледао војничку торбицу мојега оца, окинуо је са зидд и понео. Ја сам се тада побунио, али ми је жандарм опалио шамар и натерао ме да ућутим.

* * *

Прво што смо приметили дан или два поше борбе на Градини било је лутање једног белог коња из партизанског логора. Партизани који оу логору били на Дрежничкој Градини имали су једног белог и једног жућкастог коња. Жућкастог коња је нестало, а бели коњ се неколико дана после борбе сам појавио и лутао по ослу нооећи на врату парче кокопца. Залазио је по њивама и ливадама и газио овуда све док није дошао неки Гадљар из Рогу, ухватио га и присвојио.

* * *

Наишавши преко Дрежника, шиптарски жандарми су одвели од куће Остоју Гавршвића. Борба је прошла, а он се није враћао. ЊеШви укућани и још неки људи из села, међу којима и мој стриц Миленко, ишли су по Градини да га траже. Нашли су га мртвог на самом врху Градине. Тада га ниоу смели никуда ноети, а после дан-два са већом групом људи из оела ишао сам и ја на Градину. Сећам се да је Остоја лежао лицем окренут једном мртвом партизану. Мало даље, поред зидина старе дрежничке тврђаје, коју смо ми чобани звали „подрум“, лежао је још један мртав партизан, кога су онда звали „Инжиње(р)“. Мало даље, иза тих зидина, видео оам мртвог Љубишу Веонића, кога сам добро познавао. Качкет му је стајао подаље и изгледа да је погођен нешто више одат

ле па се сштрљао нмза страну. још два мртва партизана нашли смо више Белог песка. Један од њих имао је на себи неку униформу налик на шумарску.

Било је наређено да се нико не оме сахранити. По Градини се већ ширио задах лешева. Бранислав Радовић, којега су на почетку борбе убили шиптароки жандарми, лежао је мртав код куће и мој стриц Миленко ишао је код среског начелника да моли за дозволу да га сахране. Колико се оећам, дозвољено је да се Бранислав може сахранити, али изван гробља, на некој својој њиви и без икаквог потатрног церемонијала. Бранислав је ипак сахрањен у нашем ооском гробљу. На сахрану је долазио и свештеник. . .

Радмил МАРКОВИЋ